

[Poul Hansen (Kalundborg).]

en koncern gives i trustkommissionens betænkning om kalk-, kridt- og mørtelbranchen. Det oplyses her, at de to største kalkværker, Faxe Kalkbrud og Ny Kalkbrænderi, tilsammen ejer den trediestørste, De jyske Kalkværker, og lægger man hertil de værker, hvormed disse tre har finansielle forbindelser, kommer man til ialt 11 kalkværker, der i 1948 havde 88 pct. af produktionen af brændt kalk. I sin betænkning nr. 2, der omhandler kulbranchen, oplyser kommissionen, at koncernen omkring De Forenede Kulimportører omfatter ialt 40 brændselsselskaber, der tilsammen har en trediedel af handelsimporten af kul og koks til lager i hele landet, og i København alene 40 pct. af importen.

Udover dette peger trustkommissionen i afsnittene 8 og 9 på det, man kalder neutraliseret konkurrence, en foreteelse, som gør sig gældende, hvor en enkelt større virksomhed rent faktisk har et prispørerskab, som branchens andre virksomheder følger, eller hvor man af andre grunde, som efter en stiltiende overenskomst, faktisk undlader konkurrence i hvert fald på priserne. Kommissionen nævner, at bestyrelsesfællesskab mellem flere selskaber „kan være et egnet middel til at få etableret en tilstand, hvor man undgår aktiv konkurrence“.

I hvor høj grad vi har neutraliseret konkurrence her i landet, lader sig naturligvis vanskeligt fastslå, men der er grund til at tro, at det er et udbredt fænomen; i hvert fald synes jeg, det er rigtigt, at der gives monopoltilsynet adgang til indseende hermed, og vi er fra vor side tilfreds med, at den højtærede handelsminister har taget dette område med i lovforslaget.

Der kunne fremdrages en række eksempler på aftaletyper og deres virkninger — vi har jo allerede et vist materiale i de betænkninger, der foreligger fra trustkommissionen; jeg skal her nøjes med at nævne et enkelt særligt eksempel. Det drejer sig igen om kalkbranchen, som jeg var inde på før. Der nævnes i den pågældende betænkning, at man indenfor kalkbranchen i 1935 oprettede Jyllands Kalkcentral, en sammenslutning af en række jyske kalkværker. Der blev fastsat bestemte leveringskvoter for hvert værk, men leveringspligten kunne godt fyldestgøres ved leverancer fra andre værker inden-

for sammenslutningen, det enkelte værk kunne altså træffe aftale med et andet værk om at levere den kvote, der var tale om; derved kunne det enkelte værk nedlægge sin egen produktion og alligevel få andel i kalkcentralens overskud og oven i købet, viser det sig, få en afgift af de værker, som overtog leverancen. I løbet af årene 1935—38 nedlagde 6 kalkværker deres produktion, og fra tidspunktet fra nedlæggelsen og indtil 1. juni 1949 modtog disse værker ialt 900 000 kr. dels i overskud, dels som vederlag for overdragelse af produktion, uden at de selv havde nogen produktion. Man kan altså sige, at de i denne periode modtog næsten 1 mill. kr. for at ligge stille. Det er ganske vist gjort gældende, at de havde et umoderne produktionsapparat, at fremstillingen blev rationaliseret på de værker, hvor produktionen blev koncentreret, og at denne rationalisering også er kommet forbrugerne tilgode i form af lavere priser. Jeg tvivler ikke om, at dette er rigtigt, men man kan vel gå ud fra, at man gennem konkurrence havde nået det samme resultat uden at skulle betale kalkværker for ingenting at yde. I hvert fald bemærker kommissionen om disse betalinger — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et citat nu og enkelte senere —:

„Som følge af disse betalinger må enten kalkcentralens priser have været højere eller de producerende virksomheders overskud have været mindre, end det ellers ville være blevet tilfældet, og sålænge sådanne betalinger til de ikke producerende værker foregår, begrænses i hvert fald mulighederne for, at fordelene ved den stedfundne koncentration kan komme forbrugerne tilgode i fuldt omfang.“

Selvom man altså kan påvise uheldige virkninger af aftalerne, så betragter vi ikke fra socialdemokratiets side alle aftaler mellem erhvervsvirksomheder som skadelige. Der kan meget vel tænkes regulerende aftaler, som fremmer en god arbejdsdeling og en fornuftig rationalisering. Jeg ved f. eks., at der mellem to jernindustrielle virksomheder er sket en rent faktisk arbejdsdeling — om den er aftalebemst, ved jeg ikke — idet den ene fremstiller een type af en bestemt artikel og den anden en anden type, og jeg ved, at denne specialisering i hvert fald for den ene virksomheds vedkommende har